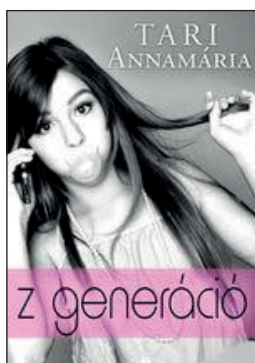

Tari Annamária

Z generáció (Petry Annamária)

TERICUM KÖNYVKIADÓ. BUDAPEST. 2011. 348 OLDAL

Digitálisok, de a mieink .

Tari Annamária klinikai pszichológus, pszichoterapeuta, szűkebb szakterülete a pszichoanalízis. Legfontosabb célkitűzése a pszichológiai ismeretek széles körű terjesztése, a pszichológiai kultúra fejlesztése. Hivatásának tekinti, hogy segítsen a fiataloknak. 2003-ban jelent meg első munkája *Intim szféra* címmel, amely a 17–25 éves korosztály problematikájával foglalkozik. Legújabb könyveiben az úgynevezett „digitális nemzedék” kérdéseit veti fel *Y generáció* (2010), illetve *Z generáció* (2011) címmel. Legutóbb az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karán, a *Digitális Nemzedék* című konferencián tartott előadást ebben a témában. A könyvismertetés célja felhívni a figyelmet arra a korunkat érintő jelenségre, amelyet Tari Annamária könyve magas szinten mutat be; felnőtt egy új generáció: ők a ma 14–16 évesek

A mű részletesebb ismertetése előtt érdemes áttekinteni a témakör legfrissebb magyar és külföldi szakirodalmát. Alapozó jellegű, így rendkívül fontos Susan Greenfield *Identitás a XXI. században* (2009) című munkája, amelyben a jelenlegi helyzet jól körvonalazódik: más agyműködéssel, más érzelmekkel rendelkeznek azok a gyerekek, akik már születésükkor „bennszülöttek”-nek tekinthetők a technika világában. A számítógép használata az otthoni életük alapvető eszköze lett. Penelope Trunk *What Generation Z will be like at work* (Vajon milyen munkaerő lesz a Z generáció?) című munkája (2009) is hasonló gondolatokat fogalmaz meg.

A magyar szakirodalomban is számos kiváló könyv jelzi a probléma megkerülhetetlenségét. Több erre vonatkozó kötet szociológiai, társadalomtudományi indíttatású: Csepeli György – Prazsák Gergő *Örök visszatérés? Társadalom az információs korban* (2010), Csányi Vilmos – Miklósi Ádám *Fékevesztett evolúció* (2010). A média megjelenését a tanulóakra gyakorolt hatások között vizsgálja Kósa Éva és László Miklós *Együtt – egyedül* (2011) című, illetve Kósa Éva *A média szocializációs hatásai* (2004) című tanulmányában. A kérdés elemzése a mai tudományos életben virágkorát éli.

Tari Annamária most bemutatandó munkája szinte mindenkinek szól, ugyanis a Z generáció az 1995–2000-ben született gyerekeket jelenti, akik tehát „bennszülöttek” a számítástechnika és az internet világában. Kinek szülőként, kinek pedagógusként, kinek leendő nagypapaként, nagymamaként, kinek barátokra vágyó fiataalként számot kell vetnie azzal, hogy a „mai gyerekek” valóban mások, mint azok a korábbi generációk, akikkel eddig együtt éltek, és azzal is, hogy a mostani élet új kihívásokkal szembesíti a ma emberét. Célszerű tehát szembenézni a problémával: megismerni őket és megnézni, miben és hogyan tudunk alkalmazkodni egymáshoz. Hiszen ők „pusztán áldozatai ennek a világnak” (Tari 2011: 20). „Magukra hagyottan bolyonganak az interneten” (Tari 2011: 29).

Tari Annamária a fentiekben megfogalmazott kérdésekre kísérel meg válaszolni ebben a könyvében. A pszichológus megközelítése nagyon jó kiindulás a problémához, annál is inkább, hiszen otthon van a témában; előzetesen megjelent munkája is ezt érinti (Tari 2010). Az információs kor kihívásokat jelent

mindenkinek: a gyerekeknek abban, hogy a felgyorsult világ információdömpingjében el ne vesszenek; a szülőknek abban, hogy legalább egy szinten követni tudják gyermekeik életét, kommunikációját; a tanároknak abban, hogy rájöjjenek, ezeket a gyerekeket más tanári attitűddel, más módszerekkel lehet csak tanítani.

A szerző felkészültsége példaadónan naprakész. A témából adódóan is a 349 oldalas könyv szakirodalmának 90%-a 2000 után íródott, korábban, 2000 előtt csupán 11 munka keletkezett a 108 művet tartalmazó irodalomjegyzék szerint. Igényes, átfogó jellegű kötetekre hivatkozik Tari Annamária; logikusan, átgondoltan szerkeszti mondandóját.

A könyv tizenhárom fejezetének mindegyike bevezetővel kezdődik: életképszerű szituációkat, párbeszédet lehet olvasni az adott témáról, mindez az olvasó ráhangolását szolgálja, majd ezt követi a főbb tételek részletes kifejtése.

1. A mai gyerekek családi kötelékei lényegesen lazábbak, mint az előző nemzedéké.
2. Okosak, de érzelmi intelligenciájuk lényegesen fejletlenebb: „amit értenek, azt felfogják ugyan, de érzelmileg feldolgozni képtelenek” (Tari 2011: 42).
3. A multitasking (egy időben többféle) alkalmazások miatt a precíz, a koncentrált odafigyelés, a memorizálás hosszú távon nehézséget okoz nekik.
4. A személyiség narcisztikus torzulásokat szenved: legfőbb igényük, hogy mások számára „digitális lábnyomot” hagyjanak – az érdekvilág keretei között.
5. A virtuális játékok durvasága, ingergazdagsága – a kevés erkölcsiség, a kevés empátia – a tv-műsorok igénytelensége vajon mit okoz a gyermeki pszichében?
6. A kortárs csoportok véleményének túlzott értékelése előtérbe kerül.
7. Gondolkodásukban domináns a vizualitás, ezért a fantázia, a kreativitás háttérbe szorul: avatárok, second life világ, szerepek kipróbálása a jellemző.
8. Krónikus alváshiánnyal küszködnek, ugyanis nem akarnak kimaradni semmiből (Facebook stb.).
9. „Vidámabb életforma is kialakulhat, igaz kevesebb tartalommal” (Greenfield 2009).
10. A média kialakította példaképek, celebek, sztárok utánzása is felerősödik.
11. A párkapcsolatok, a szexualitás újfajta értelmezése jelenik meg.
12. Végül és nem utolsósorban az oktatás feladatainak felvázolása következik: a motiváció kérdése, hatékony oktatási módszerek, új tanári szerep, „függetlenebb tanulás” utáni vágy, az olvasás háttérbe szorítása, a testmozgás fontossága, az együttműködésre törekvés.

Felvetődhet a kérdés: egy konkrét tantárgy, például a magyar nyelv tanításakor milyen új lehetőségek adódnak a motiváció terén? Elsősorban az új tanári attitűd megléte a legfontosabb, hiszen a tanóra légkörét ez nagymértékben befolyásolja. A magas szintű szakmai felkészültségről, a folyamatos önfejlesztés, a továbbképzés igényéről, a következetességről, az empátiáról részletesen nem esik szó, hiszen ez a tanári attitűd része. Viszont új elemként említendő a tanuló- és nem a tanárközpontú tanulás, a demokratikus légkör, a pedagógiai reflektivitás, a személyes tulajdonságok közül pedig a szeretet vezérelte pozitív hozzáállás a diákhöz, a humorérzék, valamint a rugalmasság.

Csak ízelítőül – a fogalmak elméleti tisztázása nélkül –: hogyan valósulna meg mindez a gyakorlatban? A magyar nyelv tanításában például az órák első 5-6 percét érdemes nyelvi játékokkal kitölteni, páros vagy csoportos feladatokat megoldva. Grétsy tanár úr klasszikussá vált játékoskönyvében (1998) olyan gazdag anyagot halmozott fel, amelyből a kollégák sokáig meríthetnek ötleteket. Szorgalmi házi feladatként is lehet a játékot folytatni, természetesen némi jutalmazás (pluszjel, kis ötös, dicséret) beiktatásával. A helyesírási diktálás is betöltheti az órán a ráhangolódást, természetesen, ha az nem egy tankönyvből kiragadott szöveg, ha nem a tanulónak érdektelen témáról szól. Itt a szeretet („érdekel a te életed, a téged izgató kérdések”) fontos

gesztus a tanártól, ráadásul ha némi humorral is „fűszerezi” a szöveget (például osztálykiránduláson történt „poén”), kiváló összetartó, pozitív erő is lehet. Az óra menetét a tanárnak kell kézben tartania facilitátorként, és nem mindent tudóként kell végig „uralnia” a helyzetet. A gyerekek szeretik a következő kérdéseket: „Mindenki így gondolja, ez a mondszerkezeti ábra jó? Látnak kételkedő pillantásokat.” Némi irónia is beleférhet: „Józsi, aki már az ablakon tekinget ki, bizonyára tudja a helyes választ, ezért unatkozik.”

Az utóbbi 5-6 év tapasztalata szerint a tanulók rövid ideig tudnak koncentrálni (Tari Annamária szerint mindössze 7 percre), ezért szakmailag indokolt egy órán többször is munkaformát váltani. A frontális munkát (például filctollas staféta, helyesírási totó javítása a táblán) célszerű párokban megoldható feladatoknak követnie (például adott rímekkel 4 soros verset írni), vagy a munkafüzetben egyéni munkával megoldani egy érdekesnek gondolt gyakorlatot.

A tanár-diák reflexió fontossága az órai demokratikus légkört is erősíti, illetve az „egymásra figyelmet” is fokozza. A „Szerintetek kié volt a legjobb?”, „Hányast adjunk a feleletre?” típusú kérdések előrevivők lehetnek. „Írjuk fel a táblára: Célozd meg a Holdat, akkor is, ha nem találsz el, a csillagok közt leszel” – javasolta egy osztálytársatok a Les Browntól származó idézetet. Szerintetek miért írtuk fel ezt az idézetet?” És hosszan folytatódhatna tovább a példák sora.

Magyar nyelvi órán is felhasználhatók a modern iskola fogalmához szorosan kapcsolódó IKT-eszközök. Adhatók a gyerekeknek internetes házi feladatok (például: Olvasd el Bencze Imre *Ékes, érdes anyanyelvünk* című versét, válaszd ki a számodra leginkább humoros négy sort, majd négy mondattal indokold meg választásodat a füzetedben!). Vagy egy CD-ről meghallgatott nyelvjárási szöveg is érdekessé, hangulatossá tudja tenni az órát. Ha olyan vállalkozó kedvű a magyartanár, hogy internetes nyelvi vetélkedőt szervez a tanulóinak (amelynek célszerű a nyelvi játékokból kiindulnia), akkor felvonul a modern pedagógiai eszköztár jelentős része, és innen már csak a fantázia szab határt a pedagógiai kalandozásoknak.

Utolsó, ám nem elhanyagolható új eszköz lehet a nyelvi jelenségekhez kapcsolódó beszélgetések kezdeményezése. A digitális generációnak rendkívül lényeges, hogy a véleményükre kíváncsi legyen a felnőtt, és az órai keretek között kell megteremteni a lehetőséget arra, hogy egymás véleményét is meghallgassák. Eszmét cserélhetnek a beszélgetésekben előforduló káromkodásokról az irodalmi nyelvben, az angol szavak, az idegen kifejezések magyarításáról (*handout vagy kiosztmány*), a chatnyelv romboló vagy építő hatásáról. Ha ezek a szempontok előtérbe kerülnek a tanórák tervezésekor, esély van arra, hogy az együttműködés megvalósuljon.

Ezután a rövid gyakorlati kitekintés után nézzük ismét Tari Annamária könyvét. Miért érdemes elolvasni a könyvet? Többek között azért, mert a könyvben közölt adatok, statisztikák megdöbbentőek. Gondolná bárki is, hogy egy általános iskolás átlagos koncentrációja időben mindössze 7 perc? Az „elektromos babysittert” (a televíziót) a gyerekek nagy része már egyéves korától nézi – 27%-uk naponta több mint egy órát (Tari 2011: 149).

A könyv stílusáról még nem esett szó. Tudományos, népszerűsítő jellege mellett komoly szakirodalomra való hivatkozásokat, modern szakkifejezéseket (internetes MÉM, avatárok, digitális lábnyom stb.) és magyarázatokat közöl. A szöveg végig élvezetes stílusú (talán a *Szülőnek lenni* című rész kissé túlságosan pszichologizáló, ismert tényeket vonultat fel). Az utolsó, az oktatásról szóló fejezetnek az életből vett, már-már groteszk párbeszéde tükröt tart az oktatás résztvevői elé.

Kiegészítésként a remek könyvhöz álljon itt néhány, a legfrissebb mediakutatással kapcsolatos magyar adat. Tari Annamária zömében külföldi példákra támaszkodik. Ságvári Bence szociológus *A gyerekek internethasználatának jellegzetességei* címmel írt cikkében a 9–16. év közötti korosztály internethasználati szokásait vizsgálja egy internetes portálon (Ságvári 2011). Állítása szerint a 9–16. év között a

személyiségfejlődés jelentős változáson megy keresztül, és a világgal kapcsolatos ismereteknek is olyan szintű bővülése következik be, amely nagymértékben tükröződik a gyerekek internethasználatában, illetve általánosságban az online léttel kapcsolatos attitűdjeikben. A magyar fiatalok többsége (60%) a háztartás több tagja által közösen használt, asztali számítógépen internetezik, saját asztali számítógéppel 42%-uk, saját vagy a gyerekszobába bevihető lappal pedig 8%-uk rendelkezik. A kutatásban megkérdezett 9–10 évesek (ők a Z generációsok) saját bevallásuk szerint átlagban 7 éves korukban kezdték el önállóan használni az internetet (azaz 2007–2008 táján), míg a 15–16 évesek (ők az Y generációsok) nem sokkal a tizedik születésnapjuk után (2004–2005 körül). Tevékenységeik a számítógépen a következők: videónézés, házi feladatok, közösségi oldal használata. Valamilyen virtuális karaktert (avatárt, online háziállatot stb.) 29%-uk hozott létre, amely szorosan összefügg azzal is, hogy a gyerekek 32%-a saját bevallása szerint szokott időt tölteni valamilyen „virtuális világban”. Webkamerát a gyerekek 23%-a használ. Látható, hogy a konkrét kutatások is hasonló eredményeket hoznak, mint amiről Tari Annamária könyve ír.

Kinek lehet ajánlani a Z generáció című könyvet? Mindenki, aki fontosnak érzi a jövőjéért való gondolkodás fontosságát; mindenkinek, aki hajlandó sokat tenni is ezért; mindenkinek, aki – legyen szülő, tanár vagy diák – világosabban akarja látni a 10–15 éves mai fiatalok helyzetét.

Irodalom

- Csányi Vilmos – Miklósi Ádám (szerk.) 2010. *Fékevesztett evolúció – Megszaladási jelenségek az emberi evolúcióban*. Typotex Kiadó. Budapest.
- Csepeli György – Prazsák Gergő 2010. *Örök visszatérés? – Társadalom az információs korban*. József Attila Műhely Kiadó. Budapest.
- Greenfield, Susan 2009. *Identitás a XXI. században*. HVG Kiadó. Budapest.
- Grétsy László 1998. *Anyanyelvünk játéka*. Rittler-Jajczay Bt. Budapest.
- Kósa Éva 2004. A média szocializációs hatásai. In: N. Kollár Katalin – Szabó Éva (szerk.) *Pszichológia pedagógusoknak*. Osiris Kiadó. Budapest. 572–588.
- Kósa Éva – László Miklós 2011. Együtt – egyedül. In: Gabos Erika (szerk.) *A média hatása a gyermekekre és fiatalokra VI*. Balatonalmádi. 2011. Kobak könyvsorozat, Nemzetközi Gyermekektől Szolgálat Magyar Egyesület. Budapest. 103–119.
- Ságvári Bence 2011. *A gyerekek internethasználatának jellegzetességei*. <http://www.osztalyfonok.hu/cikk.php?id=1028>. (2012. március 26.)
- Tari Annamária 2010. *Y generáció*. Jaffa Kiadó. Budapest.
- Tari Annamária 2011. *Z generáció*. Tericum Könyvkiadó. Budapest.
- Trunk, Penelope 2009. *What Generation Z will be like at work*. <http://blog.penelopetrunk.com/2009/07/27/what-work-will-be-like-for-generation-z/>. (2012. március 26.)

Petry, Annamária: Digitals, but ours

Az írás szerzőjéről

Petry Annamária

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország; Óbudai Gimnázium, Budapest, Magyarország
[petry.annamaria\[kukac\]gmail.com](mailto:petry.annamaria[kukac]gmail.com)